

Sygn. akt I ACa 735/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lipca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Joanna Naczyńska
Sędziowie :	SA Lucyna Morys - Magiera (spr.) SO del. Jacek Włodarczyk
Protokolant :	Judyta Jakubowska

po rozpoznaniu w dniu 3 lipca 2020 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa M. S. (1) i M. S. (2)

przeciwko (...) Bank (...) Spółce Akcyjnej w K.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 11 kwietnia 2019 r., sygn. akt II C 450/17

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Katowicach, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

SSA Lucyna Morys- Magiera SSA Joanna Naczyńska SSO del. Jacek Włodarczyk

Sygn. akt I A Ca 735/19

UZASADNIENIE

Powodowie M. S. (1) i M. S. (2), po ostatecznym sprecyzowaniu powództwa domagali się w pozwie skierowanym przeciwko (...) Bank (...) Spółce Akcyjnej w K. ustalenia, że umowa o mieszkaniowy kredyt budowlano-hipoteczny w złotych indeksowany kursem (...) z 30 września 2008 roku jest nieważna oraz zasądzenia od pozwanego łącznie na rzecz powodów kwoty 354.810,97 zł tytułem zwrotu świadczeń zapłaconych bez podstawy prawnej wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 10 maja 2017 roku, przy czym dniem wymagalności roszczenia jest 9 maja 2017 roku, stanowiący dzień wezwania do zapłaty, a wartością przedmiotu sporu jest kwota kredytu określona w umowie tj. 460.000 zł, ewentualnie wnieśli o stwierdzenie nieważności tejże umowy na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 4) ustawy

z 23 sierpnia 2007 roku o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym wraz z obowiązkiem wzajemnego zwrotu świadczeń, ewentualnie o ustalenie, że sporna umowa jest nieważna wobec uchylecia się powodów od skutków zawarcia umowy oraz zasądzenie od pozwanego łącznie kwoty 120.549,53 zł tytułem zwrotu świadczeń zapłaconych bez podstawy prawnej wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 10 maja 2017 roku, ewentualnie o ustalenie bezskuteczności niektórych postanowień umowy wobec powodów oraz zasądzenie od pozwanego łącznie kwoty 117.602,07 zł wskutek uznania wskazanych postanowień umowy za bezskuteczne wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 10 maja 2017 roku. W przypadku uwzględnienia ostatniego żądania, powodowie wnieśli o zobowiązanie pozwanego do przedstawienia rozliczenia dotychczasowych spłat rat kapitałowo-odsetkowych kredytu udzielonego powodowi z pominięciem bezskutecznych klauzul indeksacyjnych oraz przedstawienia harmonogramu dalszych spłat rat kredytu z pominięciem bezskutecznych klauzul indeksacyjnych w terminie 14 dni od uprawomocnienia się wyroku. Powodowie podnosili, że zawarli 30 września 2008 roku z pozwanym umowę mieszkaniowego kredytu budowlano-hipotecznego w złotych indeksowanego kursem (...) na kwotę 460.000zł na cel częściowego finansowania robót budowlanych związanych z nabyciem oraz modernizacją domu jednorodzinnego. Wskazali, że w zakresie tej umowy złożyli oświadczenie o uchyleniu się od skutków oświadczenia woli, wzywając pozwanego do zwrotu nienależnie otrzymanego świadczenia w wysokości rat kredytowo-odsetkowych od dnia zawarcia umowy do 10 lutego 2017 roku w łącznej wysokości 259.746,81 zł oraz 23.956,60 (...), a także kwot zapłaconych po tej dacie.

W pierwszej kolejności powodowie zarzucili nieważność umowy, ewentualnie niektórych jej postanowień z powodu naruszenia art. 69 ust. 1 ustawy prawo bankowe oraz art. 358¹ § kc, zasady określoności świadczenia i niezgodnienie istotnych przedmiotowo elementów umowy, ustawy z 23 sierpnia 2007 roku o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym.

Jako podstawę uchylecia się od skutków oświadczenia woli podano wprowadzenie powodów w błąd co do wielkości wynagrodzenia pozwanego, zaniżenia całkowitych kosztów kredytu oraz wysokości prowizji należnej pozwanemu z tytułu stosowania podwójnej klauzuli indeksacyjnej. Podawali, że rzeczywisty koszt udzielonego kredytu wynosił 259.143,86zł, natomiast pozwany zapewnił powodów, że będzie to 238.143,86 zł.

Powodowie podnosili ponadto, że są konsumentami w rozumieniu art. 22¹ kc, natomiast postanowienia umowne dotyczące kwoty kredytu i rat kapitałowo-odsetkowych były zależne od jednostronnie wyznaczonego przez pozwanego kursu (...) są klauzulami niedozwolonymi i bezskutecznymi wobec powodów od chwili zawarcia umowy. Powodowie wskazali, iż klauzule te nie zostały uzgodnione z nimi indywidualnie oraz, że są sprzeczne z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. Podnosili, że pozwany nie wyznaczył jednego kursu do indeksacji kredytu, który miałby zastosowanie zarówno do zobowiązania pozwanego w zakresie wypłaty kredytu, jak i powodów w zakresie spłaty, lecz zastosował różne kursy, z których każdy odbiegał od kursu rynkowego na niekorzyść powodów i pozostawał nieznanym powodowi. Powodowie podali, iż już w dniu wypłaty kredytu ponieśli znaczący koszt stosowania klauzul waloryzacyjnych przez pozwanego, gdyż poprzez dowolne wyznaczenie mierników wartości pozwany powiększył ich zobowiązanie o 30.517,12 zł. Zdaniem powodów klauzula waloryzacyjna jest bezskuteczna, umowa winna być pozbawiona powiązania z kursem waluty obcej, zachowując moc w pozostałym zakresie, a więc co do wysokości oprocentowania i zasad spłaty kredytu. Powodowie podnieśli, iż zapłacili pozwanemu łącznie 354.810,97zł, czyli o 117.692,29zł za dużo.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zwrot kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Zaprzeczył, jakoby jakiekolwiek postanowienia zawarte w umowie miały charakter niedozwolonych klauzul umownych, twierdząc, że umowa jest w całości ważna i możliwa do wykonania, o czym świadczy jej kilkuletnia realizacja przez strony. Zdaniem pozwanego, przedstawił on przed zawarciem umowy informacje o koszcie kredytu wedle swojej najlepszej wiedzy. Pozwany podniósł, iż powodowie samodzielnie wybrali kredyt indeksowany kursem (...), mimo, że pozwany w swojej ofercie miał również kredyty złotowe. Indeksowanie kredytu do (...) umożliwiło poddanie zadłużenia kredytowego niższemu niż w przypadku kredytów złotych, oprocentowaniu. Wybór tegoż kredytu dawał kredytobiorcom szansę niższej spłaty niż w przypadku spłat prostego kredytu złotówkowego. Pozwany wskazał, iż w czasie ubiegania się przez powodów o

udzielenie kredytu kurs (...) wykazywał tendencje zniżkowe, a pozwany uprzedzał powodów o ryzyku kursowym: przed i w czasie podpisywania umowy. Pozwany wskazywał, że powodowie podpisali 8 grudnia 2014 roku aneks antyspreadowy, który dawał im możliwość dokonywania spłat bezpośrednio w walucie, czego jednak nie uczynili. Pozwany wskazał, iż kredyt powodów nie poddawał się regulacji ustawy o kredycie konsumenckim z 20 lipca 2001 roku z uwagi na fakt, iż jego kwota przekraczała maksymalną kwotę kredytów objętych jej przepisami tj. 80.000zł. Zdaniem pozwanego odstąpienie przez powodów od umowy było bezskuteczne, jako bezprawne. Wskazał nadto, iż w momencie podpisywania umowy także on zgadzał się na poniesienie ryzyka kursowego, analogicznego do ryzyka powodów. Gdyby kurs (...) spadł, a nie wzrósł, jak miało to w istocie miejsce, to pozwany poniósłby koszt zmniejszenia wartości spłat kredytu. Całkowita suma wydanych pieniędzy byłaby znacznie wyższa od kwoty, którą zobowiązani byłiby zapłacić.

Zaskarżonym wyrokiem z 11 kwietnia 2019 r. Sąd Okręgowy w Katowicach orzekł, iż :

1. oddala powództwo;
2. odstępuje od obciążenia powodów kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej;
3. nakazuje pobrać od powodów na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Katowicach 965,10zł (dziewięćset sześćdziesiąt pięć złotych i 10/100) tytułem wydatków tymczasowo poniesionych przez Skarb Państwa.

Sąd pierwszej instancji ustalił, iż strony zawarły 30 września 2008r. w D. umowę o mieszkaniowy kredyt budowlano-hipoteczny nr (...). Mocą umowy pozwany udzielił powodom kredytu w złotych indeksowanym kursem (...) w wysokości 460.000zł. W umowie wskazano, iż równowartość wskazanej kwoty w walucie (...) zostanie określona na podstawie gotówkowego kursu kupna (...) banku z dnia wypłaty pierwszej transzy kredytu (kurs notowany z pierwszej tabeli kursowej banku – tabela A w tym dniu) i zostanie podana w harmonogramie spłat (§ 1 ust. 1). Kredyt miał być przeznaczony na częściowe sfinansowanie robót budowlanych związanych z nabyciem oraz modernizacją domu jednorodzinnego powodów położonego w D.. Umowa została zawarta na okres od 30 września 2008r. do 10 grudnia 2028r.

W § 2 ust. 1 umowy wskazano, iż od kwoty udzielonego kredytu bank pobierał jednorazowo bezzwrotną prowizję w wysokości 0% złotej równowartości kwoty kredytu. Z kolei § 2 ust. 9 stanowi, iż kredyt zostanie uruchomiony w złotych, a jego równowartość w walucie (...) ustalona zostanie według kursu kupna określonego w § 1 ust. 1, w dniu uruchomienia pierwszej transzy kredytu. W § 3 ustalono, iż kredyt jest oprocentowany według zmiennej stopy procentowej, która na dzień podpisania umowy wynosiła 3,98% w stosunku rocznym. Wysokość zmiennej stopy procentowej ustalana była przez bank jako suma a) stopy bazowej (...) 2Y oraz marży banku – w pierwszych dwóch latach okresu kredytowania, b) stawki indeksu (...) oraz marży Banku – w kolejnych latach okresu kredytowania. Marża banku wynosiła 0,90 p.p. i była niezmienna w całym okresie kredytu, z zachowaniem postanowień ust.4.

W § 5 umowy kredytobiorca zobowiązał się do spłaty kredytu wraz z odsetkami oraz innymi zobowiązaniami wynikającymi z umowy kredytu. Kredyt, odsetki oraz inne zobowiązania wyrażone w (...) były spłacane w złotych jako równowartość raty w (...) przeliczonej według gotówkowego kursu sprzedaży (...) banku z dnia wymagalnej spłaty raty (kurs notowany z pierwszej tabeli kursowej banku – tabela A, w tym dniu). Zawarto zastrzeżenie, iż zmiana kursu walutowego będzie miała wpływ na wysokość rat kapitałowo-odsetkowych oraz na wartość kredytu. W przypadku zwiększenia kursu walutowego, raty kapitałowo-odsetkowe miały ulec zwiększeniu, natomiast w przypadku obniżenia kursu walutowego raty kapitałowo-odsetkowe miały ulec zmniejszeniu. W ust. 4 ustalono, iż kredyt wraz z odsetkami zostanie spłacony w 228 ratach kapitałowo-odsetkowych, licząc od terminu spłaty pierwszej raty kapitałowo-odsetkowej.

W § 8 ust. 1 pkt e) umowy zawarte jest oświadczenie kredytobiorcy, iż jest świadomy, że zmiana stopy procentowej i kursu walutowego będą miały wpływ na saldo kredytu i wysokość rat kapitałowo-odsetkowych oraz ponosi ryzyko kursowe związane z kredytem udzielonym w złotych indeksowanym kursem waluty (...).

Sąd Okręgowy stwierdził, że w załączniku nr 5 do umowy została wskazana informacja o całkowitym koszcie kredytu, który miał wynieść 238.339,12 zł oraz 611,00 zł tytułem kosztów zabezpieczenia.

Splata rat kredytu w walucie polskiej jako równowartość raty (...) w przeliczonej według gotówkowego kursu sprzedaży wysokości nie była jedynym sposobem na regulowanie rat kredytu przez okres trwania umowy. Zgodnie z § 9 umowy, bank mógł na piśmie wniosek kredytobiorcy wyrazić zgodę na przewalutowanie kredytu indeksowanego kursem (...) na złote. Przewalutowanie wymagało zawarcia aneksu do umowy.

Nadto, w dniu 8 grudnia 2014 roku strony zawarły aneks do umowy, w którym ustaliły możliwość spłaty przez kredytobiorcę bezpośrednio w (...) kredytu oraz odsetek wyrażonych w (...), które zgodnie z brzmieniem umowy spłacane są w złotych jako ich równowartość w (...).

Jak ustalono, od chwili zawarcia umowy powodowie starali się wywiązywać z płatności rat, których wysokość na przestrzeni lat znacznie wzrosła. Pismem z 26 kwietnia 2017 roku powodowie złożyli pozwanemu oświadczenie o uchyleniu się od skutków powyższej umowy, jako podstawę podając wykrycie wprowadzenia ich przez pozwanego w błąd co do faktycznych kosztów spłaty kredytu oraz pominięcie w umowie wysokości prowizji z tytułu stosowania podwójnych klauzul waloryzacyjnych.

Sąd pierwszej instancji ustalił, iż w dacie zawierania umowy powód prowadził działalność gospodarczą związaną z transportem. Powodowie zdecydowali się na zawarcie umowy kredytu na zakup nieruchomości w pozwanym banku, gdyż powód posiadał tam już rachunek bankowy. Nie była to pierwsza umowa kredytu, którą zawierał powód. Na przestrzeni lat powód zawierał ich kilka, lecz nigdy w tak poważnej wysokości.

Przed zawarciem umowy powodowie złożyli wniosek kredytowy. Oboje przed jej podpisaniem nie czytali wnikliwie jej treści, choć byli świadomi, iż zawierają kredyt indeksowany kursem (...) oraz, że rata kredytu będzie uzależniona od kursu franka szwajcarskiego. Pozwany w dniu wypłaty danej transzy kredytu stosował przelicznik kursu (...)/PLN w oparciu o publikowaną na stronie internetowej pozwanego codziennie tabelę kursów walut. Kursy walut w bankowej tabeli kursów ustalane są przez pozwanego na dany dzień w oparciu o wewnętrzną decyzję zarządu pozwanego i różnią się od średniego kursu waluty (...) ustalanego przez Narodowy Bank Polski.

Łączna wysokość dokonanych wpłat przez powodów na poczet rat kapitałowo-odsetkowych wyniosła równowartość kwoty 354.811,14 zł.

Stan faktyczny sprawy, w zakresie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia, nie był sporny pomiędzy stronami i wynikał z niekwestionowanych dokumentów złożonych do akt sprawy. Sąd Okręgowy poczynił ustalenia na podstawie dowodów z dokumentów i uzupełniających je oświadczeń powodów składanych w charakterze strony, gdyż były spójne i konsekwentne. Sąd jednak nie dał wiary powodom co do tego, iż nie mogli otrzymać kredytu w walucie polskiej oraz, że pozwany niejako namówił ich na kredyt indeksowany (...) i obiecywał brak wahań kursu. Ocenił te twierdzenia jako nielogiczne mając na uwadze, iż powód jako przedsiębiorca był osobą zaradną, rozezną i doświadczoną w tematyce kredytów.

Sąd oparł się także na opinii biegłego sądowego mgr J. M., uznając ją za logiczną, a sposób analizy sformułowanego stanowiska przez biegłego za jednoznaczny i wywiedziony z wnikliwej analizy zagadnienia. Opinię ocenił jako stanowczą, zaś wyprowadzone wnioski - wyraźne. Uznano ją więc za w pełni miarodajną na potrzeby wiadomości specjalnych w sprawie.

W tym stanie rzeczy sąd pierwszej instancji doszedł do przekonania, że powództwo w zakresie żądania głównego, jak i ewentualnego, nie zasługiwało na uwzględnienie.

Wskazał, że roszczenie główne pozwu sprowadzało się do ustalenia, iż umowa o mieszkaniowy kredyt budowlano-hipoteczny w złotych indeksowany kursem (...), zawarta 30 września 2008r. jest nieważna oraz zasądzenia na rzecz powodów od pozwanego kwoty 354.810,97zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 10 maja 2017r.,

ewentualnie do stwierdzenia nieważności umowy na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 4) ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 roku o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, wraz z obowiązkiem wzajemnego zwrotu świadczeń; ewentualnie do ustalenia, że wskazana umowa jest nieważna wskutek skutecznego uchylecia się powodów od skutków jej zawarcia oraz zasądzenie od pozwanego łącznie kwotę 120.549,53 zł tytułem zwrotu świadczeń zapłaconych bez podstawy prawnej; ewentualnie do ustalenia, iż poszczególne postanowienia umowy § 1 ust. 1, § 2 ust. 9, § 5 ust. 1 zd. 2 są bezskuteczne wobec powodów oraz zasądzenia od pozwanego łącznie kwoty 117.602,07 zł.

Odnosząc się do żądania zasadniczego powodów, czyli ustalenia nieważności umowy w pierwszej kolejności wskazano, iż sporna umowa jest zgodna z przepisami prawa bankowego, jak również kodeksu cywilnego oraz ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, stosownie do art. 353¹ kc - zasady swobody umów. Za dopuszczalne uznano ułożenie stosunku prawnego tak, że strony ustalały wysokość i sposób spłaty zaciągniętego zobowiązania przy przyjęciu określonego umową miernika wskazanego w § 5 umowy (gotówkowy kurs sprzedaży (...) Banku z dnia wymagalnej spłaty raty). Umowa zdaniem sądu pozostawała w zgodzie z regulacjami art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy prawo bankowe, wraz z dodanymi od 26 sierpnia 2011r. art. 69 ust. 2 pkt 4a i art. 69 ust 3, była zatem dopuszczalna.

Sąd Okręgowy nie zaakceptował stanowiska powodów, zgodnie z którym umowa nie określała kwoty i waluty kredytu, bowiem w § 1 ust 1 umowy wyraźnie wskazano, że pozwany udzielił powodowi kredytu w ściśle określonej wysokości w walucie PLN - kwota kredytu została więc wskazana w sposób jednoznaczny, a fakt zmiany wysokości zobowiązania w zakresie kapitału był wynikiem dozwolonego mechanizmu indeksacji, który umożliwiał zastosowanie niższego oprocentowania kredytu. Uznał zatem, iż obowiązujące przepisy sprzed daty 26 sierpnia 2011r. nie zakazywały zawierania umów kredytu denominowanego lub indeksowanego do waluty obcej, stąd twierdzenie, że zawarta przez powodów umowa jest sprzeczna z ustawą, zasadami współżycia społecznego i nie mieści się w definicji umowy kredytu, jest nieuzasadnione. Podkreślał, że mechanizm indeksacji działa w obie strony, a więc potencjalnie przy zmianach kursowych może być bardziej korzystny dla powodów a czasem dla pozwanej, czego na chwilę obecną nie można przewidzieć.

Sąd Okręgowy stwierdził, iż na nieważność umowy kredytu nie wpływa również fakt, że waloryzacja kredytu jest dokonywana jednostronnie przez bank w oparciu o kurs waluty obcej, skoro powodowie zawierając umowę kredytu świadomie i dobrowolnie zgodzili się na wprowadzenie do niej klauzuli waloryzacyjnej. Z pełną świadomością zdecydowali się na wybór kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej, gdyż uprzednio zostali poinformowani o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu hipotecznego indeksowanego kursem waluty obcej, a przede wszystkim o ryzyku kursowym, zatem nie doszło zatem do naruszenia przepisu art. 358¹ § 5 kc.

Sąd podkreślał przy tym, iż pozwany umożliwił powodowi spłatę kredytu bezpośrednio we frankach szwajcarskich z chwilą podpisania aneksu z dnia 8 grudnia 2014 roku. Powodowie mogli zatem skorzystać z regulacji art. 69 prawa bankowego.

Oceniając kwestię spłaty przez powodów części kredytu przed wprowadzeniem nowelizacji prawa bankowego z dnia 2011r., wskazał sąd pierwszej instancji, że rozwiązania wprowadzone nowelą nie obejmują spłaconych należności. Zauważyć jednak należy, że częściowa spłata kredytu odbyła się według konkretnych zasad, które powodowie zaakceptowali i zastosowali. W rezultacie Sąd Okręgowy przyjął, iż niedozwolony (abuzywne) charakter tych postanowień został wyeliminowany i został usunięty stan niepewności, który mógłby usprawiedliwiać interes prawny powodów.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 12 ust. 1 pkt 4) ustawy z dnia 23 sierpnia 2007r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, sąd pierwszej instancji wskazał, iż rozbieżności w całkowitym koszcie kredytu zakładanym przez stronę pozwaną i wyliczonym przez biegłego, wynikają jedynie z wahań kursu walut. Różnica w wysokości 20.194,55 zł nie może być zdaniem sądu rozliczona, bowiem powodowie pozostają w trakcie spłaty, wobec czego nie ziszcila się przesłanka pozwalająca na dochodzenie zwrotu wpłaconej nadwyżki.

Sąd Okręgowy zaznaczył, iż powodowie nie wystąpili przeciwko pozwanemu bankowi o zwrot świadczenia nienależnego wywodzącego się z art. 410 kc w postaci różnicy (nadpłaty) powstałej na skutek stosowania przez pozwaną ewentualnych niedozwolonych klauzul dotyczących waloryzacji, a kwotą która byłaby należna pozwanemu z tytułu spłat rat wynikających z zawartej umowy. Tymczasem sąd jest związany podstawą faktyczną żądania z mocy art. 321 kpc w zw. z art. 187 § 1 kpc.

Za nieskuteczne uznano oświadczenie powodów z 26 kwietnia 2017r., którym zmierzali uchylić się od skutków zawarcia umowy z powołaniem na błąd oraz podstęp, w świetle regulacji art. 84 § 1 i 2 kc. Wskazał sąd, iż powodowie sami zgodzili się na kredyt indeksowany kursem (...), nie był to ich pierwszy kredyt, wobec czego podchodzili do niego swobodnie, nie czytając dokładnie wszystkich postanowień umowy. Zdaniem Sądu nie stanowi to usprawiedliwienia powodów, którzy byli świadomymi klientami, ponadto przez 9 lat przed złożeniem pozwu spłacali należne raty i nie kwestionowali postanowień umowy. Ponadto powodowie mieli możliwość spłaty kredytu bezpośrednio w (...), skoro kurs banku był dla nich niekorzystny, lub wystąpić z wnioskiem o przewalutowanie kredytu, co umożliwiała im wprost umowa, jednakże nie skorzystali z żadnej z tych dróg. Stąd sąd uznał, iż po stronie powodowej nie wystąpił błąd w rozumieniu art. 84 § 1 i 2 kc, zwłaszcza, że powodowie oświadczyli, że są świadomi ryzyka kursowego, związanego ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do złotego, w całym okresie kredytowania i akceptują to ryzyko. Ostatecznie podkreślił Sąd Okręgowy, iż powodowie uchybili rocznemu terminowi z art. 88 § 2 kc, który biegł od 8 grudnia 2014r., gdy powodowie podpisali aneks do umowy, który umożliwił im spłatę rat bezpośrednio we frankach szwajcarskich.

Sąd pierwszej instancji przyjął nadto, iż spełnia wszystkie wymogi z art. 69 ust. 1 oraz ust 2 pkt 2 prawo bankowe, obowiązującego w dacie zawarcia umowy kredytu; zatem brak jest podstaw, by uznać ją za nieważną, skoro zawiera essentialia negotii, określa główne świadczenia stron, walutę kredytu i walutę rat, indywidualnie uzgodnione i stąd nie może być rozpatrywane w kategoriach klauzuli abuzywnych.

Sąd uznał nadto, iż w świetle art. 385¹ § 1 kc aby uznać abuzywność klauzul, należałoby stwierdzić łączne wystąpienie obu przesłanek: sprzeczności z dobrymi obyczajami oraz rażącego naruszenia interesów konsumenta. Skoro jednak kwestionowane przez powodów postanowienia umowne nie dotyczą głównych świadczeń stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie kc, Sąd pierwszej instancji uznał, iż postanowienia bankowego wzorca umownego zawierającego uprawnienie banku do przeliczania sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę kredytu do waluty obcej (klauzula tzw. spreadu walutowego) nie dotyczą głównych świadczeń stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie kc.

Wprawdzie stwierdził, iż zastosowany mechanizm indeksacji nie może być oceniany jako jednoznaczny, bowiem powodowie na jego podstawie nie byli w stanie zrekonstruować jego funkcjonowania, jednakże ostatecznie nie wykazali, aby przez zastosowanie naruszających dobre obyczaje postanowień umownych, doszło do rażącego naruszenia ich interesów. Zważył, że skoro całkowity koszt kredytu wzrósł w wyniku wzrostu rynkowego kursu franka szwajcarskiego, a tylko w nieznaczącej części z samej przyjętej polityki ustalania kursu walut w pozwanym banku, to nie doszło do kumulatywnego ziszczenia się przesłanek określonych w art. 385¹ § 1 kc. Sąd Okręgowy ocenił, że postanowienia umowy kształtujące prawa i obowiązki powodów w zakresie indeksacji pomimo, iż nie były uzgodnione indywidualnie oraz kształtowały prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, to nie naruszały w sposób rażący ich interesów. Wprawdzie klauzule indeksacyjne występujące w umowie kredytu naruszały dobre obyczaje, godząc w równowagę kontraktową i dawały pozwanemu bankowi prawo do samodzielnego ustalania kursu kupna, sprzedaży (...) w stosunku do PLN, nie określając zarazem jakichkolwiek reguł kształtowania tego kursu, jednakże zdaniem sądu zaofertowane przez powodów dowody nie pozwalają na stwierdzenie, jak kształtowałyby się ich interesy, gdyby nie postanowienia umowne naruszające dobre obyczaje.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że powodowie w zamian za niższe oprocentowanie niż w przypadku zawarcia kredytu w PLN, co związane było z niższą ratą spłaty kredytu, zgodzili się na ponoszenie ryzyka kursowego. Nie sposób więc dopatrzeć się rażącego naruszenia interesu powodów w fakcie leżącym poza gestią pozwanej - zmiennym kursem (...). Podkreślił, że jego zmiany mogłyby nawet powodować, że w porównaniu z kredytem złotówkowym powodowie

odnieśliby korzyść, jednakże niepewność w tej kwestii nie stanowi o rażącym naruszeniu interesów powodów, lecz jest wpisany w istotę kredytu denominowanego, związanego z koniecznością ponoszenia ryzyka wahań kursowych.

Z tych wszystkich przyczyn oddalono powództwo.

O kosztach procesu orzeczono na zasadzie art. 102 kpc, uznając, że w okolicznościach niniejszej sprawy obciążenie strony przegrywającej kosztami procesu przeciwnika byłoby rażąco niezgodne z zasadami słuszności. Sąd Okręgowy uwzględnił tu charakter roszczenia powodów, ich subiektywne przekonanie o zasadności powództwa i poczucie pokrzywdzenia oraz to, że powodowie są konsumentami, więc ze względu na uregulowanie ustawowe oraz art. 76 Konstytucji zasługują na szczególną ochronę.

O wydatkach w postaci 965,10zł nieuiszczonej zaliczki na wynagrodzenie biegłego sądowego, wyrzeczono z powołaniem na art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Apelację od tego orzeczenia w całości wnieśli powodowie. Zarzucali : naruszenie art. 353 § 1 kc poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że ważna jest umowa, w której określanie wysokości świadczenia następuje przez jedną ze stron w sposób arbitralny; naruszenie art. 69 ust. 1 ustawy prawo bankowe poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że strony mogą przyjąć klauzulę waloryzacyjną w odniesieniu do kwoty kredytu i zobowiązania do jej zwrotu; naruszenie art. 358¹ § 2 kc w zw. z art. 69 ust. 1 ustawy prawo bankowe poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że strony mogą przyjąć dwa różne mierniki wartości do waloryzacji zobowiązania pieniężnego; Skarżący motywowali, iż doszło do naruszenia art. 358¹ § 2 kc. w zw. z art. 69 ust. 1 ustawy prawo bankowe poprzez zastosowanie w umowie dwóch różnych mierników wartości do waloryzacji zobowiązania pieniężnego, przez co zachwiano równoważnością zobowiązań stron w momencie wypłaty kredytu. Zdaniem skarżących oparcie indeksacji o jeden miernik wartości spowodowałoby, że kwota wypłaconego kredytu i wysokość zobowiązania do jego zwrotu byłyby tożsame, a więc spełniony byłby warunek określony w art. 69 ust. 1 prawa bankowego. Miałby to nadto być miernik obiektywny, jak np. średni kurs NBP.

W środku zaskarżenia wskazano nadto na naruszenie art. 233 § 1 kpc poprzez przekroczenie granicy swobodnej oceny dowodów i uznanie, że pozwany ponosił takie samo jak powód ryzyko związane z mechanizmem indeksacji zawartym w umowie, choć ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika jednoznacznie, że pozwany przed tym ryzykiem w całości się zabezpieczył i go nie ponosił, a gdyby miał je ponosić, to nigdy nie zawarłby takiej umowy a całe ryzyko spoczywało na powodzie; naruszenie art. 58 § 2 kc w zw. z art. 69 ust. 1 ustawy prawo bankowe poprzez przyjęcie, że umowa nie jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego pomimo nałożenia jednostronnego ryzyka na kredytobiorcę; naruszenie art. 233 § 1 kpc poprzez sprzeczne z zasadami poprawnego rozumowania ustalenie, że pozwany nie wprowadził podstępnie powoda w błąd co do całkowitego kosztu kredytu poprzez błędne ustalenie Sądu, że zaniżony koszt spłaty kredytu o 20.194,55 PLN wynikał z późniejszych wahań kursów walut, chociaż koszt kredytu został wyliczony na dzień sporządzenia umowy i nie uwzględniał późniejszych, nieznanych w tym momencie, wahań kursów walut; naruszenie art. 84 § 1 i § 2 kc i art. 86 § 1 kc poprzez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że zadeklarowanie przez pozwanego w umowie kredytu całkowitego kosztu kredytu w wysokości niższej o 20.194,55 PLN od rzeczywistego nie stanowi podstępnego wprowadzenia w błąd uzasadniającego skuteczne uchylenie się od skutków umowy przez powoda; naruszenie art. 233 § 1 kpc poprzez przekroczenie granicy swobodnej oceny dowodów i uznanie, że pozwany przedstawił ofertę kredytu w złotych oraz rzetelnie i wystarczająco poinformował powoda o ryzyku związanym z zaferowanym mu produktem w postaci kredytu indeksowanego, choć dowody zebrane w sprawie wskazują, że powodowi odmówiono udzielenia kredytu w złotych a informacje o ryzyku były przedstawiane przez pozwanego w taki sposób, żeby ryzyko to minimalizować i nie pokazywać jego rzeczywistego wpływu na wysokość zobowiązań powoda, co w dalszej konsekwencji oznacza, że należało uznać, cały mechanizm indeksacji określony w umowie za nieprzejrzysty dla konsumenta a przez to w całości nieuczciwy zgodnie z art. 385¹ § 1 kc. Podnosili nadto naruszenie art. 385¹ § 1 kc poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że przesłankę nieuczciwości postanowienia umownego w postaci rażącego naruszenia interesu konsumenta należy oceniać przez pryzmat wykonywania umowy oraz ostatecznie wskazywali na naruszenie art. 233 § 1 kpc poprzez sprzeczne z zasadami poprawnego rozumowania

ustalenie, że powodowie nie wykazali, by przeliczanie przez pozwanego kursu waluty odbywało się w sposób dowolny i jednostronny chociaż naruszenie interesów powoda zostało wykazane zarówno przez dowody przedłożone przez powoda jak i opinię biegłego i polegało nie tylko na nieuczciwym wyznaczaniu kursów przez pozwanego, ale przede wszystkim na nałożeniu ogromnego ryzyka na powoda.

Apelujący wnosili o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości oraz o zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji powodów i zwrot kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powodów musiała odnieść skutek, aczkolwiek nie w pełni z przyczyn w niej podnoszonych.

W pierwszej kolejności wypadało stwierdzić, iż ustalenia faktyczne w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia sporu w niniejszej sprawie były pełne, właściwe, oparte o zebrany w sprawie materiał dowodowy, zaferowany przez obie strony procesu, należycie oceniony. Podnoszone w apelacji przez powodów zarzuty dotyczące ustaleń faktycznych i oceny wiarygodności dowodów, która została dokonana w sposób swobodny, a nie dowolny, z racjonalną motywacją, w zakresie dotyczącym abuzywności postanowień umownych należało zdaniem Sądu Odwoławczego zakwalifikować jako zarzut dotyczący nieprawidłowej oceny prawnej stwierzonego stanu faktycznego i jako taki zarzut ten został też rozpoznany.

Ocena bowiem, czy określone postanowienia umowne, których treść wynikała jasno z tekstu umowy i prawdziwość zapisów nie podlegała podważeniu, stanowią klauzule abuzywne, czy mechanizm waloryzacji został należycie określony oraz jakie są jego skutki w kontekście przywoływanych regulacji, także w zakresie ewentualnego naruszenia interesów powodów, należy do zakresu ewaluacji prawnej, nie zaś ustaleń faktycznych. Jeżeli natomiast chodzi o ewentualny błąd, podnoszony przez powodów, zagadnienie to może okazać się drugorzędne w świetle rozważań, która winien był sąd pierwszej instancji podjąć w drodze do prawidłowego wydania orzeczenia, nie wymagało zatem szerszego odniesienia na obecnym etapie postępowania.

Sąd Apelacyjny przyjął, iż nie sposób było zaaprobować rozważań prawnych sądu pierwszej instancji, prowadzących do podjęcia zaskarżonego rozstrzygnięcia, które okazało się być wadliwe.

W pierwszej kolejności godzi się wskazać, iż Sąd Odwoławczy z urzędu winien wziąć pod uwagę ewentualne nierozpoznanie istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji, niezależnie od wniosków rozpatrywanego środka zaskarżenia powodów.

W niniejszej sprawie zadaniem sądu pierwszej instancji było rozpoznanie roszczeń głównego oraz ewentualnego, zgłoszonych w pozwie oraz w toku procesu.

Sąd drugiej instancji zważył, iż stwierdzenie abuzywności konkretnych postanowień umownych, na które wskazywali konkretnie powodowie powodowałyby, że postanowienia te nie wiążą konsumenta *ex tunc* i *ex lege*, a dla stwierdzenia czy strony są związane umową w pozostałym zakresie konieczna jest ocena, czy w konkretnym wypadku umowa, bez wskazanych postanowień, które uznano za abuzywne nadal obowiązuje bez jakiegokolwiek zmiany, łącznie z postanowieniami przewidującym zasadę dokonywania indeksacji wysokości zobowiązania kredytowego do kursu (...), poza uchynieniem nieuczciwych klauzul dotyczących przyjmowanych do wyliczeń zobowiązania kursów (...). Dalej, koniecznym byłoby jednoznaczne stwierdzenie, czy usunięcie tych postanowień umowy sąd i zastąpienie ich innymi, według jego oceny, nie prowadziłyby do niedopuszczalnej ingerencji w prawa stron do kształtowania swoich uprawnień i obowiązków zgodnie z ich wolą, na co wskazano w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 3 października 2019r w sprawie c-260/18. Oczywiście jest, iż skoro zaskarżone orzeczenie zostało wydane przed tymże wyrokiem, nie sposób oczekiwać, iż rozważania prawne Sądu Okręgowego mogłyby korespondować ze

wskazaniami wynikającymi z jego treści, jednakże zdaniem Sądu Apelacyjnego w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę, koniecznym jest odniesienie się go nich.

Wprawdzie słusznie uznał Sąd Okręgowy, że jego zadaniem było dokonanie oceny, czy roszczenie z jakim wystąpili powodowie zasługuje na uwzględnienie, lecz niezasadnie poprzestał na stwierdzeniu a limine, że żadne z ich roszczeń nie może być uwzględnione.

Z jednej strony bowiem sąd pierwszej instancji wydaje się przyjmować, iż mechanizm waloryzacji określony w umowie stron należało uznać za wadliwy, z drugiej jednak nie podejmuje się dalszej oceny stosunku zobowiązaniowego łączącego strony oraz jego ewentualnych skutków dla stron, co wszak było przedmiotem niniejszego postępowania.

Przede wszystkim jednak brak było analizy poszczególnych postanowień umownych pod względem ich abuzywności, a to między innymi stanowiło uzasadnienie żądań powodów. Sąd Okręgowy ograniczył się do generalnych stwierdzeń, bez poddania ocenie wskazanych w pozwie i naprowadzanych w toku procesu zapisów umownych pod względem kryteriów przywoływanych przez stronę powodową. Poprzestanie na ogólnym określeniu stanowiska w odniesieniu do kredytów rodzaju łączącego strony, okazało się tu być niewystarczające, bowiem nie odniesiono się do konkretnych zarzutów, sformułowanych dość szczegółowo przez stronę powodową, a będących podstawą dochodzonego roszczenia.

To zatem brak właściwych motywów, nie zaś ustaleń faktycznych, okazał się być przyczyną niemożności weryfikacji zaskarżonego orzeczenia, oceny jego prawidłowości pod względem każdego z motywów mających uzasadniać rozpatrywane roszczenie. Zawarta w uzasadnieniu kwestionowanego orzeczenia generalna teza, iż nie dopatrzone się abuzywności w umowie łączącej strony, nie została w żaden sposób umotywowana, za wyjątkiem przekonania sądu pierwszej instancji. Słusznie zarzucano w apelacji, iż nie poddano analizie zagadnienia obiektywności zastosowania mechanizmu ustalania przelicznika walut oraz wpływu powodów na rozmiar ich zadłużenia, a także ewentualnego zastosowania spreadu i jego skutków dla zobowiązania powodów w kwestionowanym zakresie. Sąd Okręgowy ograniczył się w ramach analizy stosunku prawnego łączącego strony w aspekcie zarzutów zgłaszanych przez powodów, do przepisów prawa krajowego, wskazanych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Koniecznym było jednak także odwołanie się tu do regulacji unijnych, znajdujących zastosowanie w niniejszej sprawie, a zwłaszcza Dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993r. i jej art. 6 ust. 1, czego nie uczyniono.

Zadaniem Sądu Okręgowego będzie obecnie dokonanie oceny postanowień umownych wskazanych szczegółowo przez powodów w toku procesu, pod względem regulacji prawa unijnego, znajdujących zastosowanie w niniejszej sprawie, ponowne przeanalizowanie zagadnienia abuzywności postanowień umownych podnoszonego w sprawie oraz jego ewentualnych skutków dla całości zobowiązania umownego powodów, przy uwzględnieniu zakresu i sposobu jego dotychczasowej realizacji. Niezbędne będzie zajęcie konkretnego i umotywowanego stanowiska w odniesieniu do poszczególnych postanowień umownych, kwestionowanych przez powodów jako nieuczciwe oraz określenie ich skutków prawnych dla określenia kompleksowego kształtu zobowiązania kredytowego powodów oraz sposobu jego wykonania, z uwzględnieniem ewentualnego zakresu nieważności umowy oraz jego finalnych skutków dla obu stron postępowania. Posiłkować się będzie tu sąd pierwszej instancji motywami wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 3 października 2019r w sprawie c-260/18, który wskazuje kierunek analizy postanowień umowy kredytowej oraz zagadnienia istotne dla oceny faktu i zakresu jej ważności dla przyjęcia ostatecznego kształtu stosunku zobowiązaniowego łączącego strony oraz zakresu jego realizacji.

Z tych przyczyn należało zaskarżony wyrok uchylić i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, którego zadaniem będzie obecnie szczegółowe przeanalizowanie poszczególnych postanowień umownych pod kątem ich abuzywności, z uwzględnieniem wszelkich zarzutów podnoszonych przez stronę powodową, a także ocena faktu i zakresu ważności umowy, z wszelkimi tego konsekwencjami wynikającymi z treści żądań strony powodowej. W szczególności odpowiedniej wagi nada sąd stwierdzeniom dotyczącym stwierdzonej wadliwości klauzuli waloryzacyjnej, wyciągając odpowiednie wnioski co do dalszego, kompleksowego kształtu umowy stron.

W razie przyjęcia, że niektóre z postanowień umownych w istocie są niedozwolone, w aspekcie wskazanym w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 3 października 2019r w sprawie c-260/18, rozważy sąd pierwszej instancji, jaki odnosi to wpływ na treść i rozmiar zobowiązania umownego powodów względem pozwanego.

Ustalenia będzie wymagało, czy umowa w wypadku wyeliminowania określonych jej postanowień, będzie nadal strony zobowiązywać i jaki kształt przyjmie to zobowiązanie oraz jakie będą tego konsekwencje dla każdej ze stron. Uwzględnieniu będzie podlegał także aktualny na datę rozstrzygania rozmiar zobowiązania powodów, który jest zmienny w czasie w związku z kontynuowaniem przez nich spłaty zadłużenia.

W razie takiej konieczności, sąd pierwszej instancji przeprowadzi niezbędne postępowanie dowodowe dla weryfikacji dochodzonego roszczenia, stosownie do inicjatywy dowodowej powodów, włącznie z ewentualnym dowodem z opinii biegłego ds rachunkowości i finansów.

Wobec tego zaskarżony wyrok uchylono, przekazując sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, na zasadzie art. 386 § 4 kpc.

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto w oparciu o art. 108 § 2 kpc.

SSA Lucyna Morys-Magiera SSA Joanna Naczyńska SSO del. Jacek Włodarczyk